

גידה ההיכל

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עט"ר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל גלב"ע ה"י בטבת תשע"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
7:27	8:30	9:01
7:12	8:28	9:03
ירושלים		

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח" נחשונ' 3 (מאחורי ביתבים 7-9), נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת בלק ט' בתמוז תשע"ט, גליון מס' 485

חידות לפרשת השבוע

1. בשיעור פרשת שבוע ניסח המלמד כתב שעשוע כדלהלן:

יש די תיבות פעמיים בפרשה. התלמיד השנון ניסח אף הוא בשעשוע: חציו בכסף וחציו בזהב.

2. אני ונכד של אחי באותו פסוק בפרשה.

3. השלוש פעמיים משולש ופעם מרובע.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר - בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

קבורת רשע ליד צדיק

[במדבר כג, י] תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָהִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ. - בקשת בלעם 'תמות נפשי' היתה שיענש גופו בקבר, כישראל. כמו שדרשו בבבא בתרא (ע"ה, ב): עד ד'בון (במדבר כא, ל), אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין, ונשים עד נפח, עד שתבא אש שאינה צריכה ניפוח, עד מידבא, עד שתדאב נשמתו. ופירש במהרש"א (חידושי אגדות שם): זכר ג' דינים ברשעים, דין הגוף במיתתו רימה וחבוט הקבר, ודין שעושיין בנשמת הרשעים בגיהנם, ועוד דין לעתיד שמביא הנשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד, כדאמרינן בסנהדרין (צ"א, א). ועל זה אמר הכתוב תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו, פתח ברבים וסיים ביחיד, דרצה לומר תמות נפשי כאחד מישראל, שמתים הגוף והנשמה כשפירשו אחד מחבירו, וכל אחד מקבל עונש, זה בקבר וזה בגיהנם. ואמר ותהי אחריתי, שהוא בדין לעתיד, שיהיו הנשמה והגוף כאחד, כמוהו, לקבל שכר בגוף ונשמה ביחד, ולא לדין עונש ביחד. ולזה אמר בכאן, המתן עד שיבא דין הגוף בקבר, כשפירש מהנשמה, ונשים עד נפח, שהוא דין לנשמה באש גיהנם, שאינה צריכה נפוח, ועד מידבא, עד דאבון לנשמה, על טענתא כדברי אנטונינוס (סנהדרין צ"א, ב), דאמרי ליה [לגוף] ועביד כל מה דבעי הנשמה כמו שביקשה, דהיינו שאין לדין כל אחד לבד, רק לדונם יחד הגוף והנשמה, וק"ל.

שאלה: נקבר רשע ליד צדיק כיצד יתוקן הדבר.

נאמרה היינו מחמירים בספיקא, והוא פשוט. וא"כ לכאורה יש להחמיר ו[לא] לקברו² בין צדיקים.

אין קוברין צדיק אצל חסיד מופלג הוא ממנהג

ובשו"ת מנחת אלעזר (ב, מא) כתב שמה שאין מדקדקין כל כך במה שכתב השו"ע הנ"ל 'אין קוברין צדיק וכל שכן בינוני, אצל חסיד מופלג, הוא כיון שדבר זה לא נלמד מגמרא סנהדרין הנ"ל, והוא מדברי הרמב"ן בתורת האדם (ענין קבורה), כמו שכתב הבית יוסף. וכתב הרמב"ן מקורו מדאמרינן (מועד קטן כה, א) כי נח נפשיה דרב הונא ואסקוהו לארץ ישראל, אמרו היכא נינחיה, נינחיה גבי רבי חייא, דרב הונא ריבץ תורה בישראל ורבי חייא ריבץ תורה בישראל, ובהוא צורבא מרבנן אמרינן (שם יז, א) עיילוהו למערתא דחסידי ולא קבלוהו, למערה דדייני וקבלוהו, דעביד כרבי אלעאי וכו'. וראיות אלו ודאי אינם מדאורייתא ולא מהלכה למשה מסיני, דאצל רב הונא הוא רק מנהג טוב שנהגו חכמים אז, אבל פשוט שלא נראה כלל שהוא איסור דאורייתא להניח צדיק

אין קוברין רשע ליד צדיק

בגמ' סנהדרין (מז, א): דאמר רבי אחא בר חנינא, מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק, שנאמר (מלכים ב יג, כא) ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו וכו', וכשם שאין קוברין רשע אצל צדיק כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל. ופירש רש"י: אותו הנקבר נביא השקר היה וכו', וכשמת לאחר ימים, קברוהו אצל אלישע, ולא הוכשר אצל המקום שיקבר אצלו, והחייהו. ובטור ושו"ע (שסב, ה): אין קוברין רשע אצל צדיק, אפילו רשע חמור אצל רשע קל. וכן אין קוברין צדיק (וכשר) [וכל שכן]¹ בינוני, אצל חסיד מופלג.

האיסור מהלכה למשה מסיני ובספק רשע יש להחמין

בשו"ת חתם סופר (י"ד, שמא) דן בעניין שמת חייל אלמוני מהול שמצאו צלב על צווארו, ומספק קברוהו בקברי ישראל. וכתב שהדין שאין קוברים רשע אצל צדיק, הוא איסורא דאורייתא מהלכה למשה מסיני, כמו שפירש"י במתני' (סנהדרין מז, א) [ולא היו קוברין אותו בקברות אבותיו, לפי שאין קוברין רשע אצל צדיק, כך מפרש לה בגמרא (מז, א). שתי קברות, בגמרא מפרש טעמא דהלכה למשה מסיני שנים ולא ארבעה]. ופשוט דהלכה למשה מסיני הולכים בספיקו להחמיר, כמו בכל איסורא דאורייתא. וכדמוכח ג"כ בסוגי' חדש (קידושין לט, א), דמסיק כך נאמרה הלכה ספיקו מותר, משמע לולי ההלכה שכן

לזכר ולע"נ ש"ב הרה"ג המופלא החכם השלם רבי אברהם מאיר ב"ר יצחק הכהן גלאנצר זצ"ל מאנטווערפן - מח"ס "מעייני אגם" גלב"ע ט' בתמוז תשע"ז לפ"ק ומנו"כ בהר הזיתים

1. כן הגיהו ט"ז ושי"ך ע"פ ב"ח שכתב: וכל שכן בינוני... כן צריך להיות, וכך הוא בספרים מדויקים. והוא מדברי הרמב"ן בספר תורת האדם (ענין הקבורה). ומה שנמצא [בתורת האדם] בספרי הדפוס ורשע בינוני, וכך הביאו ב"י, הוא טעות סופר. גם מה שנמצא במקצת ספרי רבינו 'וכשר בינוני' הוא גם כן טעות סופר, אלא צריך להגיה 'וכ'ש בינוני'.
2. בדפו"י 'ולקברו', וטעה השואל באפרקסתא דעניא (קעא) שדעת החת"ס שמספק צריך לקבורו אצל צדיק. והשיב לו שטעות דמוכח הוא, וצ"ל 'מלקברו', דמה להם לצדיקים לוותר על כבודם וטובתם בשביל ספק רשע. והובא בליקוטי הערות. ובחת"ס במהדורה החדשה תיקנו כן, בלי להודיע. וכמדומה שכמו שתקנת עדיף.

גדול אצל בינוני. ובהוא צורבא מרבנן אין כלל ראייה, שהרי היה שני שומענייה ע"ש שטרקיה חייה, ובתוס' שם דהוה מידה כנגד מידה. והקשה המנחת אלעזר, דלכאורה לא היה אפילו בבחינת צדיק בינוני, ואיך הניחהו במערתא דדייני. אם לא שסובר הרמב"ן שהשמועה היתה שקר, וכמו שאחז"ל (ברכות יט, א) אם ראתי תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה, אל תהרהר אחריו ביום וכו' שמא עשה תשובה. שמא סלקא דעתך, אלא ודאי עשה תשובה. וע"ש במנחת אלעזר טעם נחמד מדוע קיבלוהו במערתא דדייני, על פי דברי התוס' שבת (י, א ד"ה אי), ואכמ"ל. וכיון שאינו אלא מנהג על פי מה שעשו חז"ל, ולא איסור דאורייתא, לכן אין נזהרים בזה כל כך. [וראה להלן מהפתיחי תשובה בשם השבות יעקב].

האיסור מדברי קבלה בעצמות אלישע

ובשו"ת י"ד רמה (להגרמ"ה פוקס אב"ד גרוסווארדין, י"ד קצו) בתשובה להגר"י גרינוואלד (אב"ד שוראן וסאטמער) על התשובה שהודפסה בספרו זכרון יהודה (י"ד קמה) בעניין להעביר מומרת³ שנקברה בקברי גויים לצד בית קברות של יהודים, תמה על החתם סופר, דאדרבה לכאורה מבואר שם להיפך דהא דאין קוברים רשע אצל צדיק לאו הלכה למשה מסיני, ורק הא דשתי בתי קברות תיקנו הוי הלכה למשה מסיני דשתיים ולא ארבע. דעל הא דתנן שם ולא היו קוברים אותו בקברות אבותיו, כתב רש"י משום דאין קוברים רשע אצל צדיק, ועל הא דשתי בתי קברות היו מתוקנים, כתב מפרש בגמרא דהלכה למשה מסיני הוא שנים ולא ארבעה. וכך הוא באמת בגמרא. ולפי זה לכאורה אין הכרח לומר דהוי דאורייתא אלא מדברי קבלה⁴, דיליף לה הש"ס מהא דכתיב במלכים (מלכים יג, כא) וילך ויגע בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו. אלא דפריך כיון דטעמא משום דאין קוברים רשע אצל צדיק, וכמו כך רשע קל אצל רשע חמור, ארבעה בתי קברות ליבעי. על זה משני דגמרא גמרי לה, דהיינו דהלכה באה שיתקנו הבית דין שתי בתי קברות, ומותר לקבור הנסקלין ונשרפין זה אצל זה, וכך הנחנקים והנהרגים. אלא דלפי זה לכאורה הוי מצינן למילף דאין קפידא לקבור רשע אצל צדיק, על זה יש לנו ילפוטא מדברי קבלה דמלכים הנ"ל, דאין קוברים רשע אצל צדיק, וה"ה רשע חמור אצל רשע קל. ועל כרחך גבי הרוגי בית דין גזרת הכתוב היא לקולא, וצ"ע. - וכן הקשה בחיים וברכה למשמרת שלום (אבילות ק, טו) הובא בדף על הדף, ובשו"ת מנחת יצחק (י, קלו).

ההלכה למשה מסיני רק שאין צריך ארבעה בתי קברות

אך בשו"ת בית שערים (להגר"ע בלחם, י"ד תל) השיב לבעל יד רמה, דהדין עם החתם סופר, דהרי לשון רש"י במתני' דהלכה למשה מסיני הוא שנים ולא ארבעה, ואם כן מוכרח דלולא הלכה למשה מסיני הוי אמינא דצריך ארבעה, וא"כ מדאיצטרך הלכה למשה מסיני דלא בעי ארבעה, שמע מינה דסברא החיצונה היתה דבעי ארבעה לפי שאין קוברים אפילו רשע קל אצל רשע חמור, והוא סברא דאורייתא, וכל שכן דאין קוברים רשע אצל צדיק. ואפשר בדיוק כתב חתם סופר דאין קוברים רשע אצל צדיק הוא איסור דאורייתא מהלכה למשה מסיני, ולא כתב שהוא הלכה למשה מסיני, כיון דהלכה לא היתה דבעינן שתי בתי קברות, אלא היתה דלא בעינן ארבעה. ומכאן 'מדאיצטרך' מוכח דאין קוברים רשע אצל צדיק, והיינו מכח הלכה למשה מסיני, ולא הלכה למשה מסיני. והכי משמע לישנא דמתני' ולא היה קוברים אותו בקברות אבותיו אלא שתי בתי קברות וכו', משמע דהכל חד, וכמו דשתי בתי קברות הלכה למשה מסיני, כן הא דלא קוברים בקברות אבותיו הלכה למשה מסיני. ולא כמו שכתב בעל היד רמה, דהא דלא קברו אותו בקברות אבותיו הוא רק מדברי קבלה. ועוד איך נימא דאית הלכה למשה מסיני לאפוקי מדברי קבלה שהיה אח"כ [בימי אלישע].

שיעור ההרחקה ארבע אמות

וחקר בשו"ת בית שערים (שם), עד כמה צריך להרחיק קבורת רשע מקבורת צדיק, דאין לומר שצריך להרחיק ששה טפחים, שהרי שיעור זה הוא בכל מת, כמ"ש הטור והשו"ע (שסב, ד). (ובפתיחי תשובה (שם, ג) בשם שבות יעקב (ב, צה) שאין

נוהגין כן, כיון שלא לנו הארץ, והמקום מצומצם). ולדעת הבית שערים, וכן בשו"ת אמרי יוסף (להגר"מ אריק, ב, ג) בתשובתו לאדמו"ר הק' רבי משה'ניו מבאיאן הי"ד, בעניין קבורת זקנו הקדוש זצ"ל, ששיעור ההרחקה של קבר הצדיק מקבר הרשע⁵, ודימוהו שניהם למה שמצאנו שתפיסת המת היא ארבע אמות, לעניין קריאת שמע כמבואר בסוטה (מג, ב) כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב, מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, דכתיב (משלי יז, ה) לועג לרש חרף עושהו. וכנפסק בשו"ע (או"ח עא, ז. י"ד שסז, ב-ו). וכן לעניין טומאה כמבואר שם (מד, א) אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב מת תופס ארבע אמות לטומאה, וכנפסק בשו"ע (י"ד שעא, ה).

הרחקה שמונה אמות

בגליון מהר"ש איגר (שסב, ה) כתב: 'הורתי' שהלומדים אצל מיסיונרים ירחיקו לקברו יותר משמונה אמות מקבר ישראל כשר, על פי מה שכתב בבא"ה כאן סוף הסימן במנוה להרחיק כן, שלא יגעו התפוסות (שהוא ד' אמות) זה בזה. ובספר עצי הלבנון (להגר"ל צירלסון הי"ד, י"ד סה) תמה: 'הנה דבריו תמוהים במכה'ר, דבביאור הגר"א שהזכיר (דהיינו באות ח) מדבר רק מדין ההרחקה בכלל של כל קבר מחבורו, שהיא ששה טפחים, שלשה לתפוסת זה ושלשה לתפוסת זה. אבל אין כאן זכר כלל לא לדין קבורת מנוה ולא לדין הרחקת ח' אמות. שבאמת אין לזה שום יסוד בגמ' ובפוסקים. ובכן אין לחוש כלל בנידון דידן לדברי הגליון הנ"ל. - ולכן התיר ליחד בבית קברות של ישראל חלקה מגודרת לבני כת המתיהדות [=סאבאטניקים. גויים שקיבלו על עצמם שמירת שבת. אבל לא התגיירו], אולם יש להרחיק הגדר מקברי ישראל ארבע אמות, שהוא שיעור הרחקת גמורה, כמו במנוה (י"ד שלד, ב).

ובשרידי אש (ב, צח-יב) העיר שכלל לא נתכוון הגר"ש איגר בציון בא"ה לביאור הגר"א, אלא לבאר היטב, אלא לפי שלא נמצאו הדברים בבאר היטב שבמהדורות השולחן ערוך המצויות, שחיברן רבי זכריה מנדל מבעלז, חשב הגר"ל צירלסון שכוונתו לביאור הגר"א. אך למעשה כוונתו לבאר היטב הראשון לרבי יהודה אשכנזי מטיקטין, שנדפס באמסטרדם, [וכעת במהדורת מכון ירושלים], שם על מה שכתב השו"ע (שסב, ו): שנים שהיו שונאים זה לזה אין לקוברם יחד, כתב: מי שמת מנוה בחרם הקהלות, מרחיקין קברו יותר מן ח' אמות משאר הקברות, שלא יגע בתפיסת קבר אחר, והוא ד' אמות בתפיסת חברו. ספר חסידים (תשז). - וזכה בציון זה לפניו בשו"ת מנחת אלעזר (הנ"ל). ואכן כן הוא בספר חסידים שם, וראה מה שצוין עליו במהדורת ספר חסידים המפואר (לר"ש גוטמן, אוצר הפוסקים).

הרחקה שמונה אמות רק במנוה

בשו"ת אמרי יוסף (הנ"ל) דעתו שחומרא זו של בעל ספר חסידים היא רק במנוה, שהרי בסימן שלפני זה (תשו) כתב 'אסור לקבור רשע אצל צדיק, שהרי החיה אלישע את הרשע, שלא יהיה קבור אצלו, שנאמר (תהלים קה, ג) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, אוי לרשע אוי לשכנו'. ובסימן שלאחריו (תשו) שביק לרשע, ונקיט דין מנוה, משמע דדין מנוה חמיר טפי, ובסתם רשע א"צ הרחקה כולי האי, רק במנוה החמיר שצריך להרחיק גם מתפיסתו, שלא תיגע תפיסתו שהיא ארבע אמות בתפיסת אחרים. - אולם לא נראה כן מדברי הגליון מהרש"א ומקורותיו.

כשקבור רשע ליד צדיק מעלימין מנשמת הצדיק גזירות וסודות

ועתה זכינו לאור חדש מתורת רבי יהודה החסיד, ה"ה ספר גימטריאות (מהדורת ר"י סטאל, ירושלים תשס"ח), וכתב (מא): לא תטע לך 'אשרה כל עץ אצל מזבח' (894) (דברים טז, כא), בגימטריא מי שקובר 'רשע אצל צדיק' (895). ושם (צח-צח): לפי שנשמות יודעין הגזירות ואין רשאים להגיד..., שהרי אותה שנקברה במחצלת וכו', דאמר בברכות (יח, ב), הרי שקולי הגזירות נופל משמים, ושומעין נשמות, וגם החיות, וכן נבוכדנצר, קל מן שמיא נפל (דניאל ד, כח)...., לכן יש צער לצדיק שקוברים רשע אצלו, שאז מעלימין מן הצדיקים הגזירות, כדי שלא ישמע הרשע אצלו, שהרי אעפ"כ ששלום אביו של חנמאל היה צדיק, הואיל והיה

3. בספר 'חכמי טראנסילוניה' עמ' רכא-ב הביא שהזכרון יהודה דן כשנתיים לאחר הבית שערים [שמואל להלן] במקרה דומה שאירע סמוך לבואו לסאטמער. ולא הרגיש בתשובת היד רמה שהשיב לו סמוך לבואו לשוראן, ולכן לא ידע ש'אחת היתה ופירסמה'.

4. ועיין מה שחילק המפרש המיוחס לרש"י (תענית טו, א): כל מקום שהנביא מצוה ומודיע ומזהיר את ישראל, קרי ליה קבלה. ובכל דוכתא דלא איתפקד נביא, [אלא] שהוא כמספר והולך, דיליף מינה אגב אורחיה מילתא, לא קרינן ליה קבלה. ואכמ"ל בזה.

5. וראה קצת בגליון 'באר בשדה' שטפנשט (187, חוקת תשע"ט), בנוסח מצבת הגאון רבי משה לייב אלטער זצ"ל אב"ד באקוי מח"ס דברי משה ומלחמות ארי [נלב"ע ח' תמוז תרל"ג], נחקק: העד בנו גורל הצדיק ד"א [ד' אמות] מגוש עפר מחללי שבת להתרחקה. כלומר שצויה לפני מותו להרחיקו ד' אמות מגוש [שהוא ד' אמות תפיסת הקבר] של מחללי שבת.

אלישע צדיק ממנו, לא רצה שיקבר אצלו, כדאמרין בפרקי ר' אליעזר (ג), ויהי הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד (מלכים ב יג, כא), וכו', עכ"ל רבינו יהודה החסיד. וציין המהדיר שטעם זה מופיע במנהגי מהר"ל (שמחות, י) אמר מהר"ל סג"ל, מאי דנהיגי עלמא שלא לקבור רשע אצל הצדיק, וטעמא משום דאל הצדיק מגלין מה שנגזר מאחורי הפרגוד. ומתי שהרשע סמוך לו, מונעין מלגלות לו, כדי שלא ישמע גם כן הרשע. וכן הובא בספר זכירה (לר"ז סימנר, ירושלים תשנ"ט, ריב) שמצינו בספר חסידים, בצדיק אחד שהיה נקבר בין רשעים, ובא בכל לילה לקרוביו ולאוביו וצעק שיוציאוהו משם. והטעם שהן מונעים מלהודיע סודות התורה. והוכרחו להוציאו משם ולקבור במקום אחר. - אולם מה שסיים בספר זכירה שנמנעין מלהודיעו סודות התורה. בספר חסידים שנדפס בימיו נתן טעם רק משום 'שקברתוני אצל בית הכסר שריחו רע וקשה לי העשן'. וגם במקורות הנ"ל (שאולי זכה להם בכת"ל), מובא שנמנעין מלהודיעו גזירות, ולא מוזכר 'סודות התורה'.

הרחק בין בית קברות יהודי לשל גויים

ובשו"ת מנחת אלעזר (הנ"ל) כתב על פי דברי הספר חסידים והגליון מהרש"א, שבבית קברות הסמוך לבית קברות של הגויים, ורק גדר מפסיק בין השדה קברי גויים לישראל, צריכין להרחיק מבפנים לגדר שמונה אמות מהגדר, שהוא הגבול והתחלת קברי הגויים, וכמו שכתב בערך לחם למהריק"ש ובאה"ט של מהר"ט ז"ל (שסב, י), שצריכין להרחיק מקבר מנודה ומאבד עצמו לדעת ח' אמות משאר הקברות, שלא יגע תפיסת קבר אחר, והיא ד' אמות בתפיסה קבור של זה, וכן פסק הגאון בגליון מהרש"א בהלומדים אצל המיסיאנערס. וא"כ כ"ש קברי גויים. ואילו שקוברים מיד סמוך לגדר, והוא סמוך לקברי הנכרים אשר מעבר לגדר, עוברים בזה על איסור דאורייתא, [כמו שהבאתי לעיל בשם החתם סופר].

מחיצה מפסקת בין קבר צדיק לרשע

אולם הבית שערים והאמרי יושר הנ"ל, כתבו שעל פי מה שנאמר שם בשו"ע 'במה דברים אמורים, שאין הקבר מסויים במחיצות גבוהות עשרה טפחים, אבל אם הוא מסויים במחיצות גבוהות עשרה טפחים, אין צריך להרחיק ממנו אלא ארבעה טפחים.' ה"ה בקבורת רשע ליד צדיק. ומסיק האמרי יושר שכיון שזקנו האדמו"ר יהיה קבור באהל בפני עצמו, אין להחמיר רק ארבע אמות. וגדולה מזו שכשהצדיק באהל, אין צריך להרחיק כלל, אף אם יהיה קבור רשע ח"ו בצד האהל, משום דמחיצה מפסקת.

תוך בית הקברות כארבע אמות.

אך הבית שערים הקשה, דאם כן למה אמרו בסנהדרין (הנ"ל) שאין קוברים הרוגי בית דין בקברות אבותיהם, ושתי בתי קברות היו מתקנים לבית דין, לפי שאין קוברים רשע אצל צדיק. והרי היה אפשר לקבור בקברות אבותיו חוץ לארבע אמות מאבותיו. ותיירץ שכיון שקיימא לן (יר"ד שסו, ב-ג) שבבית הקברות אסור בתפילין בראשו ובספר תורה בזרועו ויקרא בו או יתפלל אפילו חוץ לארבע אמות. הרי שכל בית הקברות נחשב כבתוך ארבע אמות. ולכן אינו נקבר בקברות אבותיו. - ולכן מסיק שאי אפשר לקבור את המומרת בתוך בית הקברות אף בהפסק גדר. ומותר לקבורה מחוץ לבית הקברות בהפסק מחיצה גבוהה עשרה, שחולקת רשות לעצמה. ומתוך מסקנתו זו העלה שלכן אין מקפידין להרחיק ארבע אמות בין צדיק ובינוני לחסיד מופלג, ובין רשע חמור לרשע קל, כמ"ש בשו"ע (שסב, ה הנ"ל). כיון שממילא כל בית הקברות נידון כארבע אמות, ואי אפשר לעשות לכל אחד בית קברות נפרד. ולכן המנהג לקבור האדמו"רים באהל נפרד, שלא יחשב כקבור באותו בית הקברות.

כוליה בית כארבע אמות ולא כל בית הקברות

ולא הבנתי, איך מכח תירוצו על קושיה הוציא דין מחודש שכל בית הקברות כארבע אמות, שאף שמצינו בברכות (כה, ב) דרבי שמעון בן אלעזר סובר כוליה בית כארבע אמות דמי, וע"ש ברש"י שכתב לא ידעתי היכן היא. ובתוס' הרא"ש ותלמידיו רבינו יונה ושאר ראשונים שם כתבו בשם רבינו חננאל, שהוא רבי שמעון בן אלעזר בעירובין (כב, א), שאמר כל היקף שתשמישו לדירה כגון הדיר והסהר וכו'. וכבר הקשה עליו הרא"ש, דר' שמעון דוקא בבית קאמר, ובעירובין אפילו אויר נמי רק שתשמישו לדירה. ואף לרבינו חננאל רק המוקף לדירה הוא כארבע אמות ולא המוקף לבית קברות. - וכמדומה שקושייתו לא קשיא מידי, שהרי הוא עצמו ביאר דכמו דשתי בתי קברות הלכה למשה מסיני, כן

הא דלא קוברים בקברות אבותיו הלכה למשה מסיני. אם כן אי אפשר לקבור בקבר אבות בהפסק גדר, כי עונשו וכפרתו הוא שיקבר תחילה באחד משני בתי הקברות של הרוגי בית דין, אם מכח ההלכה למשה מסיני, אם מדברי הנביא מהך דאלישע. - ואם כן יועיל הפסק גדר להתיר לקבור המומרת בתוך בית הקברות בריחוק מקברי ישראל.

מחיצה מלמעלה מהני או רק אם גם בעומק

אולם בשו"ת מנחת אלעזר (הנ"ל) כתב על הקוברים סמוך לגדר ליד קברי גויים: וכפי הנראה סומכים במקלם יגיד להם, על הגדר של עצים או אבנים שהוא למעלה בין קברי ישראל לגויים. אולם מה זה מהני, שהוא רק לעיני האדם, כיון שבפנים המה סמוכים זל"ז קברי ישראל לעכו"ם בודאי אסור. ואין להביא ראי' מלשון הס' חסידים (תשה), וז"ל מעשה בת"ח וצדיק שקברוהו אצל מי שאינו הגון, בא הצדיק לכל בני העיר בחלום, הרעותם לי שקברתני אצל בית הכסא שריחו רע, וקשה לי העשן. ושמא אבנים בין קבר הצדיק לקבר הרשע במחיצה, ומשם והלאה לא בא להם בחלום, עכ"ל. ונראה מזה לכאורה דמחיצת אבנים ביניהם מהני. אך התם על כרחך מיירי שחפרו ושמא אבנים בין קבר הצדיק לקבר שאינו הגון, היינו מבפנים בין הקברים שמו אבנים למחיצה ג"כ. וכדרך מחיצות אבנים שבונים ביסוד פנימה. ובפנים הוי מפסיק ג"כ. וגם [התירו רק] היכא דלא אפשר, שכבר נעשה מעשה וקברוהו שם בטעות. אבל במחיצה שלמעלה בלבד לא מהני, דהא מבפנים מקום מנוחת המתים המה סמוכים בלי פיבוד. וקשה העשן כריח ביה"כ. וגם להטעם שאינו יכול לשמוע דברי תורה מן השמים, ההבלי דגרמי מבפנים, מפני עצמות הרשע הסמוכים אצלו.

מחיצה מלמעלה מספיקה בדיעבד

אולם בשו"ת שבט הלוי (ו, קפ) העיר עליו: ולא ידעתי מאין פשיטא ליה. נהי דמהאי דיו"ד (שסו, י) לענין קריאת שמע ותפלה אין ראי' גמורה להאמרי יושר ולא תיובתא להמנחת אלעזר. דהתם שאני דעל החיים דנים להרחיק בין קריאתם קריאת שמע להקבר. ובודאי לענין זה מהני מחיצה גם מלמעלה. משא"כ לענין לקבור בעומק הקרקע זה אצל זה יתכן דצריך מחיצה מיוחדת, ולא מהני מחיצה הרגילה אשר נעשית על יד צורת הקבר מלמעלה, מכ"מ מסברא דברי הגאון מהר"ם אריק בעל אמרי יושר נראין יותר. - אולם מסיק השבט הלוי, דלמעשה צריך עיון, כיון דנעלם מהאמרי יושר והמנחת אלעזר מה שמבואר בתשובת הרמ"ע מפאנו (מד) שכתב 'ורשע אצל צדיק אפילו בכותל מפסיק אין קוברים, ואפילו רשע קל אצל רשע חמור, יע"ש. - ולדעת המנחת אלעזר ז"ל דר"ל רק בכותל מלמעלה, אבל בכותל גם בעומק האדמה ה"נ דשרי. מכ"מ זה לכתחלה, אבל דיעבד אם כבר נקבר שפיר דמי לסמוך על המקילין בזה.

אהל מפסיק בודאי

ומסיק השבט הלוי: אף שבעשית מחיצה ז"ל דבמחלוקת שנויה כנ"ל, מכ"מ עשית אהל שהתיר הגאון אמרי יושר, נלע"ד דלהלכה למעשה הוא, דרשות אחרת הוא לגמרי, וכנראה דעכ"פ ג' מחיצות בעינן בזה, זכר לדבר דיני רשויות לענין עירובין ור"ה, ואף על פי שמחיצות של האהל אינם יורדים למטה בעומק הקרקע, מכל מקום בזה פשיטא דשטח הקרקע בטל לרשות המיוחד שנעשה ע"י האהל או הבית, וגם הרמ"ע מפאנו יודה בזה.

גם הרמ"ע לא יתיר לפנות צדיק מליד קבר רשע בהפסק כותל

גם בשו"ת מנחת יצחק (ו, קל) שדן במעשה שהיה שקברו איש חפשי אצל קבר של צדיק וגאון מפורסם זלה"ה, [והוא הגה"ק מהרש"א אלפנדי זצוק"ל, כידוע], אם מותר לפנותו, ואם אי אפשר לפנות אותו האיש, אם מותר לפנות עצמות של אותו צדיק שלא יהא קבור אצל רשע. הביא את דברי הרמ"ע הנ"ל, והעיר שלא נתבאר ברמ"ע גופא דעובדא היכא הוויא, והנראה מלשון התשובה, שמעשה שהי' שחפרו קבר במקום שהיה קבר מקודם, ויש שם מכבר מת אחר, ושניהם נוגעים זה בזה. ובזה פסק שיפנו מת אחד, ולא ביאר אם השני או הראשון. ומן הסברא כוונתו להשני שבא בגבולו של ראשון. אך לא ברור אם הי' פוסק לפנות גם בקבורים בשני קברים, ואינם מונחים שניהם בקבר אחד, אלא שהיה רשע אצל צדיק בהפסק כותל. ואף שהזכיר זה בדבריו לראיה לחומר של ערוביאי כנ"ל.

במונקאטש עשו מחיצה לעומק

ומספר המנחת יצחק: אני זוכר מעשה שהיה בעיר מונקאטש יצ"ו, שקברו איש

שומר תורה ומצוות ורק היה איש פשוט, אצל כותל מבחוץ של אוהל מצדיק וקדוש א', והיו הרבה מעוררים ע"ז, ועשו מחיצה ביניהם לא רק מבחוץ למעלה אלא עמקו המחיצה תוך הקרקע עד שיחוף בין הקברים ממש. ומצאתי כן שם בתש"ו מנחת אלעזר (הנ"ל) דחידש כן, דצריך לעמוק את המחיצה בתוך הקרקע לחוף בין הקברים עיין שם, אבל פשוט דברי הספר חסידים הנ"ל לא משמע

כן, אלא שהניחו אבנים מלמעלה לחצוץ ולא בעומק הקרקע. וכן בנדון הנ"ל מסקנת המנחת יצחק וז': והנה בנדון דידן בלאו הכי אי אפשר בפנינו מכמה טעמים, וקרקע סלע מפסיק ביניהם, ובזה הסכמנו להקיף למעלה את הקבר של הצדיק במחיצה של אבנים יותר מעשרה טפחים גובה וכו'.

זיו ההיכל - פקודת משה

מזמן רבינו הגה"צ גאב"ד נוה אחיעזר זצ"ל

רק בר"ז העולמות שבימין אלא גם בק"ג עולמות אלה שבשמאל, וכן תומך התורה שעוסק במשא ומתן בעניני עוה"ז שהם בשמאל, ויזכה לא רק בק"ג העולמות שבשמאל אלא גם בר"ז שבימין וכל אחד יקבל ש"י עולמות. וע"כ בא רשב"ח להוסיף שזה תלוי באם יש שלום בישראל, וע"כ מוסיף לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, והר"ת של כלי מחזיק ב'רכה' לישראל אלא השלום בצרוף חמש התיבות של מחזיק ברכה לישראל אל"א השלום הם בגימ' ק"ג לרמז כי התנאי היסודי לקשר בין הר"ז עולמות שבימין, לבין הק"ג עולמות שבשמאל מותנים בשלום, כי אם יש שלום אז זוכים שני סוגי הצדיקים כנ"ל לנחול כל הש"י עולמות, אבל בלי השלום יכול כל א' לנחול רק או העולמות שבימין או שבשמאל וא"ש בס"ד. **ובזה** אפשר לפרש הענין של בלק ובלעם, כי בלק רצה קודם ליקח מבג"ז את הק"ג עולמות שבשמאל, כמו פרעה הרשע בזמנו שטען צאנכם ובקרכם יצ"ג. וכנ"ל מהש"ש, אבל כוונתו של הרשע הזה היתה שעי"ז ישללט גם על הר"ז עולמות שבימין, וע"כ טען הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ, שיצאו ממצרים כמו שמה רבינו רצה שישלטו גם על הק"ג עולמות שבשמאל שהם עניני ארציות, וע"כ אמר "לכה נא אר"ה לי את העם הזה, אר"ה עם הכולל בגימ' ר"ז, שבלעם יקללם ויקח מהם את הר"ז עולמות שבימין, ותיבות נ"כה ב'ו' ואגרשנו מן הארץ. הר"ת שלהם בגימ' ק"ג, שכוונתו של אותו רשע שעי"ז שבלעם יקללם ויקח מהם את הק"ג עולמות שבשמאל יוכל גם להשתלט על הר"ז עולמות שבימין. וא"ש.

אולם כאשר באו שליחי בלק אל בלעם הרשע והוא ראה שהקב"ה שאל אותם מי האנשים האלה עמך רצה רשע זה להסתיר את מזימתו שבלק רצה לקחת את כל הש"י עולמות, וע"כ ענה הנה העם היוצא ממצרים ויכס את עין הארץ, שהוא מתכוון רק לק"ג העולמות שבשמאל שהם מעניני הארץ, וע"כ ביקש בלק לקוב את העם, היינו שכוונתו רק לק"ג העולמות שהם בגימ' ק"ב עם הכולל, אבל הקב"ה תיכף גילה כוונתו של אותו רשע שהוא מבקש לעקור את הכל, וע"כ אמר לו לא תלך עמהם לא תאור את העם, שלא יצליח בידיו לא לקחת את הק"ג עולמות בגימ' ק"ב ולא את הר"ז בגימ' אור"ז או ארה עה"כ כי ברוך הוא, כי כל הש"י עולמות מגיעים לישראל וכנ"ל וזה פי' נחמד בס"ד.

ובזה מובן שפיר גם שבעת ששלח בלק את השליחים השניים כבר לא בקש אר"ה אלא קבה, כי רשע זה בלק הבין שלא יצליח בשום אופן לקחת מהם את הר"ז עולמות בגימ' אור"ז, כפי שרצה בראשונה, והסתפק בכך שבלעם לפחות יבוא ויקח מהם את הק"ג עולמות כמנין ק"ב עם הכולל וכנ"ל וא"ש, וע"ז ענה לו בלעם הרשע לשליחים האחרונים כי לא יוכל לעשות קטנה או גדולה, שהש"ית אסר עליו ללכת בכלל וממילא לא יוכל לעשות גדולה היינו ליקח הר"ז עולמות ולא עוד אלא שאפילו קטנה הק"ג עולמות כפי שביקש בלק באחרונה לא יוכל לקחת מהם ודו"ק. **ובהנ"ל** יל"פ גם הפסוק כ"י לא נחש ביעקב, כי הר"ת של כ"י לא נחש בגימ' יחד עם הג' כוללים ק"ג, שלא הצליח לקחת את ק"ג העולמות מבג"ז העוסקים בעניני העוה"ז המכונים יעקב ולא קסם בישראל, בגימ' קס"ם עם הר"ת ולא והכולל הם ר"ז, שמאנשי המעלה המכונים ישראל לא הצליח לקחת הר"ז עולמות שבימין ודו"ק.

הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממלי ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ וכו'. וכאשר באו שליחי בלק אל בלעם והקב"ה שאל את בלעם מי האנשים האלה הוא עונה, הנה העם היוצא ממצרים ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה לי אותו וכו'. ומדייק **האזהרה** ק", למה אצל בלק נאמר "ארה" לי ובלעם אמר "קבה" לי, וכאשר בא בלעם אל בלק שוב אמר לכה "ארה" לי יעקב.

ויל"פ בס"ד עפי"מ שפירשתי המשנה (אבות פ"ו) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. בהקדם דברי **הזה"ק** (בפ' תרומה) שהש"י עולמות שהקב"ה מנחיל לכל צדיק וצדיק הם ר"ז מימין וק"ג משמאל, **והאר"י הקדוש בלק"ת** פ' וישלח מפרש בזה את הפסוק ויקח מן הבא בידו מנחה שיעקב רצה לתת לעשו מן הבא בידו יד כהה היינו יד שמאל, את הק"ג עולמות שבצד שמאל שהם בגימ' מנח"ה, אמנם עשו רמז לו שהוא יכול ליקח ממנו את כל הש"י עולמות, וע"כ אמר י"ש לי רב, ויעקב אמר י"ש לי עיי"ש דב"ק, ועיי"י יטב לב פ' בלק מה שהאריך בזה בנפלאות.

והנה בסה"ק **תפארת בנים** לרבה"ק בעל **דרכי תשובה** בפ' ויקרא, מביא לפרש בהקדמה זו בשם אביו **הנה"ק בעל שם שלמה** את הפסוקים בפ' בא, ולכל בני ישראל ה' אור במושבונם. ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצ"ג, ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לה' אלקינו, דהנה כתיב אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, וכאשר ראה פרעה שהיא הס"א אשר משכנה בשמאל, שלבני ישראל ה' אור במושבונם, הר"ז עולמות שבימין בגימ' אור"ז, רצה הוא שיה' לו הכה של שמאל ששם הק"ג עולמות שהם צאנכם ובקרכם העושר והכבוד, וע"כ אמר רק צאנכם ובקרכם יצ"ג, בגימ' ק"ג, אבל משה אמר שגם מעניני עוה"ז עושר וכבוד אנו עושים בהם מצות ונר מצוה ותורה אור, וע"כ גם הם שייכים לנו וגם אתה תתן בידינו לימין זבחים ועולות שנקריב קרבנות ועשינו לה' אלקינו עכדפח"ח.

והנה חז"ל אמרו למיימנים בה שעוסקים לשמה ומשמאילים שעוסקין שלא לשמה, ועפי"ז אפשר לומר שחידושו של התנא הקדוש רבי מאיר הוא שהעוסק בתורה לשמה זוכה לא רק באותן הר"ז עולמות שבימין אלא גם ב-ק"ג העולמות שבצד שמאל, וע"כ אמר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה והגימ' של תיבת הרב"ה בלי ה"א השימושית הם ר"ז, שמי שעוסק בתורה לשמה זוכה לר"ז עולמות שבימין, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו היינו הק"ג עולמות שבשמאל, כי הר"ת של כ"ל העולם כולו כדאי הוא לו - בצירוף שלש התיבות של כ"ל העולם כולו (שהרבה מפרשים מדייקים על הכפל של תיבות אלו) הם בגימ' ק"ג כמנין העולמות שבשמאל וכדברי הזה"ק והשם שלמה הנ"ל, וזה פי' נחמד בס"ד. **ובזה** אפשר גם לפרש את שתי המשניות האחרונות של ששה סדרי משנה אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות ארשב"ח לא מצא הקב"ה

כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, כפי שכבר פירשו המפורשים שהכוונה, כל צדיק וצדיק, היינו בין זה שלומד תורה ובין זה שתומך ומחזיק בלומדי תורה וכידוע פירוש זה בהרבה ספרים. וע"כ אפ"ל עפ"י הנ"ל, שחידושו של ריב"ל שגם הצדיק הלומד תורה יזכה לא

בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" - נוה אחיעזר
בנישואות מורנו הגר"י ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר
רח' נחשניו 3 [מאחורי ביתנו] נוה אחיעזר, בני ברק

אנשי אמנה אבדו

יחד עם בני המשפחה הגנו מתאבילים על פטירתו של הישר באדם, איש ירא אלוקים, אור מוצל מאש, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, זהיר מאד בכבוד התפילה ובכבוד בית המדרש, תרם בנפשו חפצה ובנדרת ליבו נכרשות לכית מדרשנו

דוד שמעון קוקבקה ז"ל

ב"ד מרדכי משה ז"ל

הלווייתו יצאה ביום רביעי ז' בתמוז מבית מדרשנו לביה"ח פוניבז' ב"ב

גמילות חסד של אמת

מאחר והמנוח לא השאיר אחריו זש"ק מצוה רבה ללמוד לעילוי נשמתו

רבנו ותלמידיו

הנהלת ביהמ"ד

פתרון החידה השבועית (חוקת) =

1. צמד המילים "עשה לך" מופיע ג"פ בתורה, בפרשתנו (א, ח-ט) "עשה לך שרף וגוף נחשת", בפרשת בהעלותך (ו, י) "עשה לך שתי חצוצרות כסף", ובפרשת נח (בראשית, ח, י) "עשה לך תבת עצי גופר".
2. בפרשתנו נדר עם ישראל נדר כדכתיב (א, ו) "וידר ישראל נדר" ובפרשת יוצא (בראשית כ, ח) "וידר יעקב נדר", וישראל הוא שמו השני של יעקב אבינו.
3. בפרשתנו יצאו מים שגם י' אותיות מן הסלע שהוא גי' כ' אותיות, ובפרשת בשלח יצאו מים מן הצור שהוא גי' כ' אותיות.

© כל הזכויות שמורות למחבר

חידות לפרשת השבוע

1. צמד צמד תיבות בפרשה שמופיע ג פעמים בתורה, בפרשת בכנסת ובנענים.

2. שאלה: מה עשו בפרשתנו שכתבו עשה אדם אחד (בפרשת אחריה)?
תשובה: שם העשירים הוא כשמו השני של העושה.

3. בפרשתנו יצאו ג אותיות מג איתיות ובפרשה אחריה אות ג איתיות יצאו מג אותיות אחרות.

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שינוי ר) טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)

רוב כלי העבודה: פטישון, רתבת, דיסק, מקדחות, מברגות, קונגו, וכי"כ חדש! מכשיר חיתוך לקרמיקה! יעניז וליזוי מקצועי חישב!